

Dansk resumé

Denne afhandling sætter fokus på en gruppe af danske børn med specifikke sproglige vanskeligheder (SLI). Fælles for disse børn er, at de har en normal IQ og ingen påviste neurologiske, følelsesmæssige, sociale eller fysiske vanskeligheder; men dette til trods tilegner disse børn sig ikke sproget lige så problemløst og let som deres jævnaldrende kammerater. SLI er en sproglig udviklingsforstyrrelse, der kan ramme både ekspressiv og receptivt sprog.

Tværsproglig forskning viser, at SLI eksisterer på tværs af forskellige sprog og er veldokumenteret for børn, der tilegner sig engelsk, tysk, italiensk, svensk og hebræisk osv. Det specifikke udfald af SLI afviger dog fra sprog til sprog, og der er på nuværende tidspunkt ikke udført systematisk forskning, der dokumenterer det specifikke udfald af SLI for danske børn.

De primære mål med denne ph.d.-afhandling var at undersøge:

- Grammatiske færdigheder hos danske børn med SLI for herved at kunne dokumentere det specifikke udfald af SLI for danske børn.
- Samspillet mellem den sproglige og kognitive udvikling hos børn med SLI.
- Om SLI er en forsinkelse i sprogtilegnelsen eller om børn med SLI tilegner sig sproget radikalt anderledes end børn med typisk sprogudvikling.

Afhandlingen er baseret på fire forskningsartikler (I-IV), hvor ovenanførte temaer har været styrende for de forskningsspørgsmål, der er stillet i artiklerne.

De fire forskningsstudier har trukket data fra tre grupper af børn: (1) 18 børn med SLI i alderen fra 5;0 til 9;0 år; (2) 18 kontrolbørn med upåfaldende sprog i alderen 5;0 til 9;0 år matchet til børnene med SLI på alder. (3) 9 kontrolbørn med upåfaldende sprog i alderen 4;2 til 6;5 år matchet til børnene med SLI på score i en grammatisk forståelses test (TROG-2DK). Børnenes sproglige og kognitive færdigheder blev undersøgt med et omfattende testbatteri, der undersøgte forskellige sproglige og kognitive færdigheder, såsom ordforråd, forståelse og produktion af komplekse grammatiske færdigheder som fx relativledsætninger, arbejdshukommelse og samtidig lagring og processering. Studie I, III og IV byggede på data fra gruppe (1), (2) og (3). Studie II byggede på data fra gruppe (1) og (2).

Studie I viste, at morfologiske fejl, ordrækkefølge og udeladelse af sætningselementer forekom hyppigere hos børn med SLI end hos aldersmatchede børn med typisk sprogudvikling. Børnene med SLI havde tillige signifikant flere fejl med ordrækkefølge og udeladelse af sætningselementer end yngre sprogmappede børn med typisk sprogudvikling. Endvidere viste resultaterne fra studie II at børn med SLI havde vanskeligheder med relativledsætninger, særligt med forståelse og produktion af objektledsætninger, sammenlignet med både aldersmatchede og yngre børn med typisk sprogudvikling.

Studie III viste, at sproglige vanskeligheder var signifikant associeret med dårlig arbejdshukommelse for børnene med SLI, men ikke for børnene med typisk sprogudvikling. Børnene med SLI havde dog alderssvarende hukommelsesmæssige færdigheder, når der var tale om simple hukommelsesmæssige funktioner. De hukommelsesmæssige problemer hos børnene med SLI blev først tydelige, når der var tale om samtidige lagring og processering.

Resultaterne fra studie III peger desuden på, at sammenhængen mellem de sproglige og kognitive færdigheder er af anderledes art hos børn med SLI end den, der kender tegner børn, der følger en typisk sprogudvikling. Studiet indikerer dog, at børn med SLI ikke har generelle hukommelsesmæssige vanskeligheder, men at der formodentlig eksisterer en uoverensstemmelse mellem krav og ressourcer, hvor børnene med typisk sprogudvikling tilsyneladende er bedre til at fordele deres kognitive ressourcer på både lagring og processering eller har flere ressourcer end børn med SLI.

Endelig så viste resultaterne fra studie IV, at børnene med SLI er forsinket i elementer af både mikro- og makrostrukturer i forbindelse med genfortællingen af et narrativ. Resultaterne fra studie IV viste endvidere forskellige korrelationer imellem de involverede sproglige og kognitive opgave for henholdsvis børnene med SLI og de aldersmatchede børn. Korrelationer, der indikerer at børnene med SLI anvender deres kognitive ressourcer anderledes end børn med typisk sprogudvikling i deres genfortælling af et narrativ.

Sammenfattende påviser afhandlingens fire artikler visse grammatiske færdigheder, der forekommer særlig sårbare hos danske børn med SLI. Disse færdigheder er: Morfologi, ordrækkefølge, udeladelse af sætningselementer, relativledsætning særligt objektledsætninger og narrative

færdigheder. Fundet af disse sårbare sproglige strukturer er et vigtigt skridt i retningen af dels udarbejdelsen af en sprogtest til dansk dels bedre identifikation af børn med SLI. Endelig er fundet vigtig i forhold til at kunne yde en mere fokuseret intervention i relation til disse børns sproglige og kognitive vanskeligheder.

Afhandlingen viser desuden, at børn med SLI har nogle sproglige vanskeligheder, men at de også har andre kognitive vanskeligheder, som er tæt knyttet til hukommelse og processering. Afhandlingen indikerer, at der hos børn med SLI eksisterer en uoverensstemmelse mellem krav og ressourcer i forbindelse med håndteringen af opgaver, der stiller krav til kognition. De opgaver og test som i dag anvendes i klinisk- og forskningsmæssig praksis stiller ofte forskellige krav til sproglige og generelle kognitive færdigheder, derfor bør denne viden om forekomsten af generelle kognitive vanskeligheder hos børn med SLI have betydning, når man vælger en given test eller opgave i såvel forsknings- og kliniske sammenhænge.

Resultaterne indikerer, at børn med SLI sammenlignet med børn med typisk sprogudvikling har en asynkron sprogtilegnelse. Der er således ikke kun tale om en forsinket sprogudvikling, men ej heller en radikal anderledes sprogtilegnelse hos Danske børn med SLI.

Afhandlingen sætter fokus på det i Danmark ofte overset psykologiske genstandsfelt: Børns kommunikativ udvikling i relation til den kognitive udvikling.